

3. EMANUEL SOCACIU, CONSTANTIN VICĂ, EMILIAN MIHAILOV, TONI GIBEA, VALENTIN MUREȘAN, MIHAELA CONSTANTINESCU *Etică și integritate academică* București: Editura Universității din București, 2018. 39 p.
4. HADFIELD, J. *La formation de la personnalité libre. Pour l'Ère nouvelle*, n° 121, 1936. pp. 202-203.
5. JOHN DEWEY *Démocratie et éducation; suivi de Expérience et éducation*. Paris: A. Colin, 2011. 50 p.
6. MAYEUR, F. *Histoire de l'enseignement et de l'éducation III. 1789-1930*. Paris: Éditions Perrin, 2004. pp.23-30.
7. PICHIU.D. ALBUȚ. C. *Teoria valorii și elemente de praxiologie*, Iași, Ed. Gheorghe Asachi, 1994. 205 p.
8. ROUSSEAU, J-J. *Émile, ou de l'éducation*. Paris: 1966. GF [1762]. 45 p.
9. KANT, E. *Réflexions sur l'éducation*. Paris: 1966. pp. 20-21.

TEXTUL LITERAR ÎN DIDACTICA LIMBILOR STRĂINE

THE LITERARY TEXT IN THE FOREIGN LANGUAGE DIDACTICS

*Radu Melniciuc, doctor în filologie,
UPS „Ion Creangă” din Cișinău
Radu Melniciuc, PhD, SPU "Ion Creangă"
ORCID: 0000-000286504992*

CZU 378.147:811.1/2'24

Abstract

This article discusses a number of aspects of the problem of using the literary text in the process of teaching and learning foreign languages at the universities of the Republic of Moldova. The low level of reading, including the one in different foreign languages, creates a series of gaps in the training of the glottodidactic specialist and generates a series of challenges to which the university professor must respond. The study is a plea for more insistent use of literary works (especially at levels B1, B2, C1) in the process of training the foreign language teachers, not only regarding the literary skills, but also the linguistic competences and the (inter)cultural ones as well.

Key-words: glottodidactics, communicative approach, literary approach, literary text, individual reading, authentic text

Îmboldul de a scrie prezentul articol a fost dat de certitudinea sedimentată de-a lungul ultimilor 10-15 ani că pentru actuala generație de studenți ai diverselor specialități umanistice textul literar a încetat, în mare parte, să fie o atracție, dar și un punct de referință sub aspect cultural, profesional și valoric. Obișnuința și plăcerea lecturilor sunt identificabile în cazul a tot mai puțini tineri, iar părerea (păguboasă și simptomatică) conform căreia poți deveni specialist doar în baza programului de studii, fără lecturi individuale și obișnuința acestora, este generalizată și percepută ca normalitate indiscutabilă. Percepția dată, nu ne temem să afirmăm aceasta, este o „zestre” cu care studentul vine din liceu sau colegiu, dar și un tribut pe care îl plătim erei internetului, a accesului facil la informație, în primul rând la cea destinată maselor și, implicit, unei digerații facile grație simplificării, esențializării, banalizării. Produsele cunoașterii nu mai trebuie căutate, descoperite, interiorizate, confruntate sau combinate, iar de aici până la operația mecanică, non-asumată intelectual de preluare a

informației prin "copy" – "paste" nu mai e decât un pas, pe care o mare parte a studenților nu ezită să-l facă.

Consecințele acestei stări a lucrurilor sunt îngrijorătoare pentru procesul de pregătire a specialiștilor umaniști, în general, și a specialiștilor în glotodidactică, în particular. Studiul dat este o pledoarie în favoarea unei prezențe semnificative și regândite a textului literar în procesul de predare a limbilor străine, dar și a reconceperii în acest sens a curriculei disciplinare. Mecanismele concrete de utilizare a narațiunilor, liricii sau a dramaturgiei rămân la discreția cadrului didactic.

Vom propune în continuare o serie de considerațiuni asupra consecințelor negative ale studierii limbilor străine în baza actualei *abordări comunicative* dominante, dar și asupra beneficiilor care ar rezulta din o pondere mai mare a textului literar în glotodidactică.

Încă din antichitate literatura a fost văzută ca un corpus de texte ce ar servi drept model pentru utilizarea limbii, în special sub aspect scris. În această paradigmă didactică se înscria și studierea limbilor străine, inclusiv latina sau greaca veche. Dacă didactica tradițională (gramatical-traductivă) vedea textul literar drept o bază indiscutabilă pentru predarea limbilor, metodele și strategiile didactice moderne, care se manifestă plenar începând cu primele decenii ale sec. XX, recurg cu o anumită reticență la acesta, folosindu-l în special în forme adaptate și simplificate. Este privilegiat uzul practic al limbii și dezvoltarea abilităților orale, or textul literar este considerat un model lingvistic departe de aceste abilități. Nici *abordările umanistice* care se manifestă în Statele Unite în a doua jumătate a secolului, punând accentul pe componenta psihologică, nu atribuie un rol important literaturii în formarea competențelor lingvistice. În aceeași perioadă în Europa ia avânt *abordarea comunicativă* care preferă textele menite să propună / stimuleze interacțiuni reale, fiind totodată marginalizate textele literare. Alte tipuri de texte (jurnalistic, tehnice, juridice, publicitare etc.), fără doar și poate importante, s-au impus în defavoarea romanelor, povestirilor, nuvelor, liricii sau dramaturgiei. Glotodidactica este dominată de texte destinate situațiilor comunicative (reale sau imaginare). Se consideră, așadar, a fi eficiente textele care reproduc realitatea comunicării cotidiene, accentul punându-se pe simularea comunicărilor verbale realiste, nedeviate în raport cu "normalitatea" verbală. Asemenea "texte autentice" evoluează ulterior în interviuri, articole adaptate sau nu, fragmente literare, mesaje publicitare, uneori eseuri, texte tehnice sau informative. [4, pp. 35-67]. Cu referire la această stare de lucruri glotodidactul italian Paolo E. Balboni era nevoit să observe că, în numele abordării comunicative, au fost neglijate în ultimii douăzeci de ani două tipuri de texte care ar trebui să fie prezente în toate manualele: textele literare și cele microlingvistice. [1, p. 138]

Fără a nega o anumită eficiență a unei asemenea perspective, nici faptul că abordarea comunicativă a fost un mare pas înainte în studierea limbilor străine, ne permitem să observăm că monopolul acesteia este acceptabil, în cazul studiilor universitare, doar într-o primă fază care ar corespunde nivelurilor A1-A2. Dacă ne limităm și în fazele ulterioare (B1, B2, C1) la o astfel de abordare în glotodidactică, riscăm să formăm vorbitori de limbi străine apți să facă față doar unor situații comunicative banale, cu minime perspective de creștere după finalizarea studiilor, nicidecum pedagogi filologi.

Așadar, conceperea operelor literare drept materie eficientă pentru dezvoltarea competențelor lingvistice este, în cazul secolului trecut, rară și mai curând sporadică decât sistematică. Cu o revizuire radicală a rolului textului literar în glotodidactică operează *abordarea hermeneutică* propusă de Hans Hunfeld, din care ținem să prezentăm câteva idei. Profesorul german insistă asupra necesității ca studierea limbilor străine ”să schimbe direcția, adică să treacă de la situația concepută special pentru student – o situație simulată pe roluri, în care pe viitor studentul ar putea să se pomenească în necesitatea de a înțelege și a fi înțeles – la un dialog care vizează înțelegerea hic et nunc, un dialog care nu ar simula un context imaginabil sau presupus și care în schimb să pregătească studentul, autonom și flexibil în sens kantian, pentru situații ce nu sunt programabile din timp.” (trad. n.) [5, p. 4] Didactica hermeneutică vede în literatură scenariul ideal pentru procesul de predare – învățare lingvistică și consideră aspectul intercultural ca fiind fundamental pentru educația lingvistică.

Oricărui student i se recunoaște dreptul și posibilitatea de a căpăta o nouă viziune asupra lumii, exprimând ceea ce crede. A putea să te exprimi pe tine însuși și propria lume este un stimulent puternic spre comunicare și, în consecință, spre uzul limbii. Hunfeld pune la baza abordării sale trei convingeri: a) înțelegerea umană e limitată; b) deja literatura în limba maternă e o formă specială de limbă străină; 3) literatura, atunci când se adresează cititorului individual, nu are nevoie de intermedierea profesorului omniscient.

Pot și trebuie să fie asociate acestor considerații și observațiile lui E. Coșeriu asupra textului literar. În opinia sa, nu stilul beletristic este cel deviant sau „anormal”; din contra, celelalte limbaje sau stiluri funcționale sunt reductive. O prezentare completă a viziunii ilustrului lingvist asupra rolului operelor literare în procesul studierii limbilor (fie că e vorba de cea maternă, fie de cele străine) nu face parte din finalitățile noastre, ne limităm la a propune în acest sens celor interesați studiul Aliciei Toma și al lui Cristinel Munteanu. [6] Reținem doar faptul că lingvistul consideră studierea literaturii drept inerentă studierii unei limbi. Textul literar oferă exercițiul necesar procesului interpretativ care stă la baza înțelegerii oricărui act de comunicare. În particular, Coșeriu vorbește despre poezie ca ”locul în care se manifestă completitudinea funcțională a limbajului”. [2, p. 141] E natural să deducem din această afirmație faptul că textul poetic și, mai larg, cel literar este expresia uzului limbii în capacitățile sale expresive cele mai complete.

O primă greșală e să considerăm textele literare drept ”neautentice” în sens comunicativ. E adevărat că opera artistică este complexă și complicată, necesită, cel puțin într-o primă etapă de studiere a limbilor, eforturi considerabile de înțelegere și interpretare. Aceasta poate fi percepută ca plictisitoare și, drept urmare, îndepărtează studentul de limba studiată. Literatura într-o limbă străină ar putea părea, deci, mai puțin eficientă și chiar demotivantă în realizarea unor obiective strict glotodidactice. Cu siguranță însă nu putem vorbi de un refuz (din partea cadrelor didactice universitare din Republica Moldova) de a utiliza textul literar în predarea limbilor străine din această cauză. Incidența redusă a acestuia în cadrul orelor trebuie mai curând explicată prin existența unei serii de impedimente, independente de alegerea didactică a profesorului, care fac problematică utilizarea narațiunilor în cadrul orelor de glotodidactică:

1. segmentarea rigidă în blocuri a programului de studii universitar; în cazul orelor de predare a limbilor străine, aceste blocuri sunt concepute în baza finalităților gramaticale și comunicative;
2. autonomia limitată a profesorului în raport cu curricula disciplinare;
3. apetența adesea extrem de redusă pentru lecturi a contingentului de proaspeți studenți: liceele nu cultivă obișnuința și plăcerea lecturii, nici macăr a operelor în limba română;
4. numărul mare de discipline (care adesea lasă foarte puțin timp pentru lecturi);
5. utilizarea eficientă a textului literar presupune o abordare atentă și, respectiv, mult timp dedicat de către profesor conceperii unităților didactice. Or, numărul epuizant de ore nu permite universitarului din Republica Moldova acest lux. Gestionarea lecturilor în limba străină ca activitate extracurriculară necesită mult timp pentru dialoguri cu studentul în baza textului citit, pentru verificarea calității lecturii și direcționarea justă a acesteia.

O serie de fapte consemnate în repetate rânduri de-a lungul experienței noastre didactice vin în sprijinul unei prezențe sporite a textelor literare în glotodidactică:

1. Punerea accentului pe dezvoltarea capacităților comunicative nu răspunde decât parțial exigențelor multivectoriale de formare a viitorului specialist în domeniul unei limbi străine.
2. Numărul de ore destinat studierii limbilor este absolut insuficient și trebuie completat printr-o serie de activități individuale conexe în baza textelor.
3. În acest sens, cele mai bune rezultate le au studenții care sunt educați în spiritul lecturilor și care au perseverența, iar într-o fază ulterioară și plăcerea de a dedica timp acestora.
4. Textul literar este instrumentul ideal de lucru (în auditoriu sau individual) pentru a dezvolta, dincolo de competențe lingvistice, deprinderi de lucru individual, autonomia gândirii, crearea sistemului valoric personal, realizarea componentei educative inter- și multiculturale ș. a.

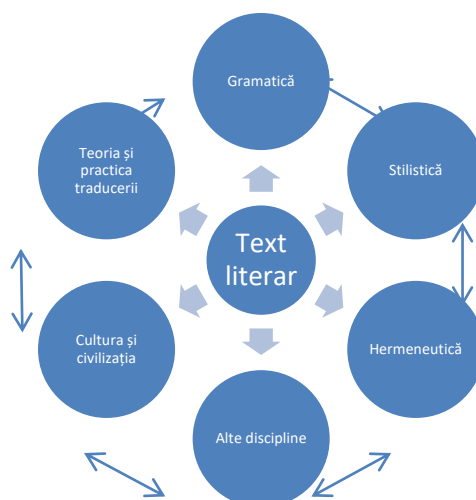
Studentul nu va rămâne decât un deținător al unei diplome și nu va fi un adevărat specialist fără a avea ca bază a activității sale didactice numeroase lecturi (inclusiv în limbile străine studiate). Or, rolul pedagogului (produs al studiilor universitare) nu poate fi redus la transmiterea cunoștințelor: acesta trebuie să fie un intelectual cu atribute complexe (de gândire, epistemologice, (inter)culturale, etico-morale, estetice etc.).

Câștigurile care derivă din utilizarea textului literar în procesul studierii limbilor străine se manifestă mai curând pe termen mediu și lung. Se vor impune totuși pe multiple direcții care asigură calitatea în procesul de formare universitară și postuniversitară a specialistului:

1. Nu contestă nimeni faptul că narațiunile ”ni le amintim și le re-elaborăm de-a lungul exercițiului de înțelegere, activând procese emotive, de identificare și implicare profundă. Povestirile imprimă emoții, generează apartenență și participare cognitivă”. (trad. n.) Iar un student puternic implicat din punct de vedere cognitiv, social și afectiv va fi mai bine motivat să studieze o anumită disciplină. [3]
2. Textul (în primul rând cel literar) este o materie poliedrică, în baza căreia se pot concepe numeroase activități glotodidactice și lingvistice sau, mai larg, filologice. Acestea pot avea în textul dat un punct de referință coagulant din perspectivă umanistică. Îl putem considera centru generator și mediator de conexiuni intra- și interdisciplinare, cel ce

asigură punți între materia predată / învățată și rezultatele gândirii sau experiențelor proprii ale studentului. Se constituie într-o bază de neînlocuit pentru cunoașterea reticulară, fără de care diverse discipline studiate pot apărea separate una de alta.

Fig. 1: Textul literar ca centru al cunoașterii reticulare



3. Este un excelent stimulator al autonomiei de gândire (un aspect extrem de deficitar în cazul studenților noștri), dacă operăm cu strategii didactice adecvate.
4. Dezvoltarea competențelor inter- și multiculturale poate folosi opera literară ca substrat extrem de fertil.
5. Lecturile implică contactul cu expresivitatea complexă a limbii și determină conștientizarea posibilităților nelimitate în uzul acesteia. Cultivarea plăcerii lecturilor va duce cu siguranță performanțele lingvistice ale subiectului dincolo de simpla capacitate de înțelegere / comunicare / transmitere de informații în cadrul unor situații comunicative standard. Este treapta obligatorie spre un nivel superior – cel al utilizării personale, adaptate și creative a limbii străine.

Concluzii

Textul literar nu este doar un instrument multifuncțional și util pentru studierea limbii străine, ci poate fi, grație unor abordări metodologice aplicate corect, nuanțat și, în măsura posibilităților, individualizat, și o bună motivare în acest sens. E suficient să fructificăm reacțiile provocate de lectura acestuia (cognitive și emotive) ca un input pentru comunicare. Dorința de comunicare, la rândul ei, e principalul stimul în studierea limbii străine.

În fața lipsei obișnuinței de a citi într-o altă limbă și, uneori, chiar a refuzului de a o face cadrul didactic universitar trebuie să vină cu abordări individuale, nuanțate și multă insistență. Lecturile propuse trebuie totuși să fie bine dozate ca volum și complexitate, selectate în funcție de materia lingvistică predată, profilul, capacitățile și sensibilitatea studentului. Fie că este integrată în procesul formării lingvistice, fie că e folosită în cadrul unor discipline dedicate literaturii, opera literară va îmbunătăți, mai devreme sau mai târziu, asimilarea și înțelegerea conținuturilor disciplinare, va reduce stresul în procesul de studii, va stimula imaginația și creativitatea, va asigura plăcerea și libertatea gândirii, caracterul critic și logic al acesteia.

BIBLIOGRAFIE

1. Balboni, P. E. *Le sfide di Babele. Insegnare le lingue nelle società complesse*. Utet Libreria, Torino, 2002, 289 p.
2. Coșeriu, E. *Linguistica del testo. Introduzione a una ermeneutica del senso*. Roma: La Nuova Italia Scientifica, 1997, 228 p.
3. De Rossi, M. *Narrazione e nuovi orizzonti metodologici*, în M. De Rossi, C. Petrucco, *Le narrazioni digitali per l'educazione e la formazione*. Roma: Carocci, 2013, pp. 15-29.
4. Diadori, P.; Vignozzi, L. *Approcci e metodi per l'insegnamento della L2*, în P. Diadori (a cura di), *Insegnare italiano a stranieri*, Milano, Le Monnier, 2001.
5. *L'approccio ermeneutico nell'insegnamento delle lingue straniere: uno sguardo al passato rivolto al futuro*. Un'intervista a Hans Hunfeld, p. 4. http://babylonia.ch/fileadmin/user_upload/documents/2005-1/intervista_hunfeld.pdf (vizitat 02.02.2021)
6. Toma, A.; Munteanu Cr. *Importanța literaturii pentru învățarea limbii române ca limbă străină*. În: *Limba Română*, nr. 7-8, anul XX, 2010, pp. 261-270.

AUTOTRADUCEREA: SPRE O ABORDARE PEDAGOGICĂ INOVATIVĂ

SELF-TRANSLATION: TOWARDS AN INNOVATIVE PEDAGOGICAL APPROACH

Ghenadie Râbacov, lector univ., doctorand,

Universitatea de Stat din Moldova

Ghenadie Râbacov, university lecturer, PhD Student,

Moldova State University

\CZU 81'25:378.147

Abstract

This paper is dedicated to self-translation as an innovative pedagogical tool in teaching foreign languages, especially for the specialties of translation theory and practice. The author describes this pedagogical approach of self-translation from the perspective of his own experience, while presenting the feedback from students who have done such activities during French and/or English lessons. The teacher concludes that self-translation exercises do not inhibit students, and the fact of translating a text written into your mother tongue means learning to think in another language/culture and not falling into the abyss of narcissistic contemplation of your own writings. Self-translation is a personalized and collaborative learning resource through creation, a pedagogical richness in terms of training the "self" in the studied foreign language and openness to otherness.

Key-words: self-translation, foreign language teaching, interdisciplinary approach, creation, writing.

Traducerea auctorială ca activitate practică își trage rădăcinile încă din sec. I al erei creștine. Cu toate acestea, ea nu s-a bucurat de un mare interes din partea oamenilor de știință, vreme îndelungată fiind asociată cu bilingvismul scriptural și/sau traducerea literară *sui generis*. Dacă e să facem o retrospectivă din punct de vedere teoretic, trebuie să precizăm că autotraducerea a început a intra în vizorul savanților la sfârșitul secolului trecut, după publicarea primei ediții a *Routledge Encyclopedia of Translation Studies* (1998). De atunci, mai multe publicații speciale (numere de reviste, teze de doctorat, articole, capitole și studii în volume) au fost consacrate autotraducerii: *Quimera* (vol. 210, 2002) în Spania; *In Other Words* (vol. 25, 2005) în Marea Britanie; M. Oustinoff *Bilinguisme d'écriture et auto-traduction – Julien Green, Samuel Beckett, Vladimir Nabokov* (2001) și *Glottopol, L'autotraduction: une perspective sociolinguistique* (nr. 25, 2015), în Franța; *Atelier de traduction* (vol. 7, 2007), E. David *Consecințele bilingvismului în teatrul lui Matei Vișniec*